

FYLKESMANNEN I OSLO OG AKERSHUS
Miljøvern avdelingen

ULLENSAKER KOMMUNE, GARDERMOEN OG KLØFTA
RENSEDISTRIKTER- REVISJONS RAPPORT

Bedriftsnr. Anleggsnr. Kontrollnr. Saksnr. Rapportdato:
976 638 980 (KRA) 0235.0031.01 (KRA) 2011.005.R.FMOA 2011/2309 29/06-2011
980 612 325 (GRA) 0235.0032.01 (GRA)

Opplysninger om virksomheten

Navn	Ullensaker kommune
Organisasjonsnr.	933 649 768
Bedriftsnr. Kløfta RA	976 638 980
Bedriftsnr. Gardermoen RA	980 612 325
Kommunenummer	0235
Besøksadresse administrasjon	Rådhuset, Furusetgata 12, Jessheim
Postadresse	Postboks A, 2051 Jessheim
Telefonnr.	66 10 80 00
E-post	postmottak@ullensaker.kommune.no
NACE-kode	37.000

Opplysninger om kontrollen

Revisjonsdato	Formøte: 28. mars 2011 Intervjudager: 1. og 6. april 2011 Sluttmøte: 14. april 2011
Virksomhetens representanter	Se vedlagte oversikt
Fylkesmannens kontrollører	Carina Rossebø Isdahl (revisjonsleder) Henriette Givskud (revisor) Jens Hertzberg (revisor – vara)
Bakgrunn for kontrollen	Frekvensbasert revisjon
Tema for kontrollen	Internkontrollsystemet <ul style="list-style-type: none"> ○ Rutiner for internkontroll ○ Klima- og miljørisikovurdering ○ Avviksbehandling Klimatilpasninger Transportsystemet for avløpsvann Renseanleggene Påslippsavtaler

Sammendrag av resultat

Fylkesmannen avdekket 2 avvik under kontrollen. Disse er:

1. Avløpsanleggenes risikovurderinger er ikke tilstrekkelige for ytre miljø.
2. Ullensaker kommune har ikke foretatt tilstrekkelige undersøkelser mht. fremtidige klimaendringer, og hvilke konsekvenser disse vil kunne få for avløpsanleggene.

Det ble videre gitt 1 anmerkning:

1. VARV-enhetens bruk av avvikssystemet og driftsjournal/logg kan forbedres.

Avvikene og anmerkningene er beskrevet på sidene 3-6. (For definisjon på avvik og anmerkning, se side 2). Andre forhold og positive funn er beskrevet på side 7.

Bakgrunn

På generelt grunnlag fører Fylkesmannen tilsyn for å forebygge og avdekke forurensning av ytre miljø. Som et ledd i dette arbeidet inngår revisjon av kommunens arbeid med avløpsanlegg som går inn under kapittel 14 i forurensningsforskriften.

Revisjonsrapporten beskriver de avvik og anmerkninger som ble konstatert under revisjonen. Rapporten gir ingen fullstendig tilstandsvurdering av virksomhetens miljøarbeid eller miljøstatus.

Definisjoner

Avvik: Defineres som mangel på oppfyllelse av krav fastsatt i eller i medhold av helse, miljø- og sikkerhetslovgivningen. Dette innebærer for eksempel overtredelse av krav i forurensningsloven, forskrifter hjemlet i forurensningsloven eller krav og vilkår i utslippstillatelse eller dispensasjoner.

Anmerkning: Defineres som et forhold tilsynsetatene mener det er nødvendig å påpeke for å ivareta helse, miljø og sikkerhet, og som ikke omfattes av definisjonen for avvik. Dette kan f.eks. være mangler eller svake punkter ved virksomhetens utstyr, styresystemer eller arbeidsmåte.

Dokumentunderlag og regelverk

- *Utslippstillatelse for kommunalt avløpsvann Ullensaker kommune*, av 13.06.1996 med endringer av 28.02.2002.
- *Lov forurensninger og om avfall (forurensningsloven)*, av 13. mars 1981, med senere endringer.
- *Forskrift om begrenning av forurensning (forurensningsforskriften)*, av 1. juni 2004, med senere endringer.
- *Forskrift om systematisk, helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften)*, av 6. desember 1996, med senere endringer.

Resultat fra kontrollen

Det ble gitt 2 avvik under kontrollen.

Avvik 1: Avløpsanleggenes risikovurderinger er ikke tilstrekkelige for ytre miljø.

Avvik fra:

Internkontrollforskriften § 5, andre ledd, punkt 6 – Vurdere risiko.

Avviket omfatter:

- Det ble i 1998 utarbeidet en risiko-/sårbarhetsanalyse for avløpssystemene i Nannestad og Ullensaker kommuner. Denne er ikke oppdatert siden 1998, og benyttes ikke aktivt i Ullensaker kommune.
- Det er ikke utarbeidet oppdaterte risikovurderinger for alle relevante rensetrinn eller -prosesser ved Gardermoen renseanlegg.
- Fremtidige klimaendringer er ikke tilstrekkelig omhandlet i risikovurderingene for avløpsområdet.
- Enkelte av risikovurderingene har ikke klart definerte hendelser. Eksempelvis er det i hjelpeskjema for risikovurdering ved Gardermoen renseanlegg datert 13.03.03 listet opp hendelsene ”acetone”, ”etanol”, ”glykol” etc. uten å beskrive mulige episoder knyttet til disse.

Kommentarer:

I henhold til Internkontrollforskriften § 5, andre ledd punkt 6, skal virksomheter ”kartlegge farer og problemer og på denne bakgrunn vurdere risiko, samt utarbeide tilhørende planer og tiltak for å redusere risikoforholdene”. En slik vurdering skal omfatte både avløpsnett, overløp og renseanlegg. Resipientens sårbarhet skal ligge til grunn for risikovurderinger av utslippshendelser.

Vurderingen skal i tillegg inkludere hvilke konsekvenser klimaendringer kan få for renseanlegget, herunder behov for avbøtende tiltak som må, kan eller bør iverksettes på renseanlegg, avløpsnett og overløp, jf. Klima og forurensningsdirektoratet (Klif) sin veileder (2317/2008) om klimatilpasninger med tilhørende informasjonsark (3384/2008).

Ullensaker og Nannestad fikk i 1998 utarbeidet en risiko- og sårbarhetsanalyse for avløpssystemene i kommunene. Denne omhandler renseanleggene og avløpsnettet med pumpestasjoner og overløp. Risikovurderingen er ikke oppdatert siden 1998. Under revisjonen kom det fram at det er dårlig kjennskap til denne blant de ansatte på enheten, og risikovurderingen blir ikke benyttet aktivt i Ullensaker kommune i dag.

I 2008 utarbeidet kommunen ”ROS-analyse for Kløfta renseanlegg med overløp for å kartlegge kritiske punkt ved anlegget med tanke på vern av ytre miljø”. Denne omhandler mulige hendelser/krisesituasjoner ved renseanlegget og overløp i tilknytning til renseanlegget.

For Gardermoen rensesanlegg er det i 2011 utarbeidet en ROS-analyse for slambehandling. Denne omhandler noen av rensetrinnene og prosessene, men er ikke en fullstendig risikovurdering for rensesanlegget.

Det er behov for å gjennomføre en fullstendig oppdatert risikovurdering for Gardermoen rensesanlegg, samt oppdaterte vurderinger for ledningsnett, pumpestasjoner og overløp for både Kløfta og Gardermoen rensedistrikter.

Klimaendringer er ikke tilstrekkelig omhandlet i de eksisterende risikovurderingene, og må i tillegg tas med ved nye risikovurderinger.

Ved utarbeidelse av risikovurderinger er det viktig at hendelsene som vurderes er klart definerte. I enkelte av risikovurderingene er det ikke tydelig beskrevet hvilke episoder som er risikovurdert. Eksempler på dette er hendelsene "acetone", "etanol" og "glykol".

Oppfølging:

Kommunen må utarbeide en tidsplan for gjennomføring av oppdaterte og fullstendige miljørisikovurderinger for avløpsanleggene. Tidsplanen må sendes Fylkesmannen før avviket kan lukkes.

Det forventes at miljørisikovurderingene følges opp med utarbeidelse av handlingsplaner som viser planlagt gjennomføring av risikoreduserende tiltak i tid, herunder klimatiltak.

Avvik 2: Ullensaker kommune har ikke foretatt tilstrekkelige undersøkelser mht. fremtidige klimaendringer, og hvilke konsekvenser disse vil kunne få for avløpsanleggene.

Avvik fra:

- Forurensningsforskriften § 14-10 – Utforming og drift av renseanlegg
- Internkontrollforskriften § 5, andre ledd punkt 6 – Vurdere risiko

Avviket omfatter:

- Kommunen har ikke undersøkt hvordan Kløfta rensedistrikt vil bli påvirket mht. fremtidige klimaendringer.
- Nedbørsprognoser er ikke omsatt til virkninger på avløpsanleggene ved modellberegninger eller ved andre vurderinger, verken for Kløfta eller Gardermoen rensedistrikt.

Kommentarer:

I henhold til forurensningsforskriften § 14-10 skal renseanleggene dimensjoneres, bygges, drives og vedlikeholdes, slik at de har tilstrekkelig yteevne under alle klimatiske forhold som er normale for stedet der de ligger. Dette betyr også at sannsynlige fremtidige endringer i klimatiske forhold må medregnes ved vurderinger som omfatter lokalisering og utforming av anlegg. Dette gjelder også for avløpsanlegg som er anlagt etter separatsystemet.

For Gardermoen rensedistrikt er det foretatt en kartlegging av dagens nedbørssituasjon og innhentet opplysninger om prognoser for fremtidig nedbørsintensitet for området fra anerkjent fagmiljø.

Det er ikke gjennomført undersøkelser med hensyn til fremtidige klimaendringer for Kløfta rensedistrikt. Kommunen har installert en egen nedbørsmåler ved Kløfta renseanlegg, men det er ikke gjennomført systematisk datainnsamling fra denne. Kommunen må gjennomføre nærmere undersøkelser eller vurderinger av fremtidige klimaendringer også for Kløfta rensedistrikt.

Nedbørsprognoser må omsettes til virkninger på avløpsanleggene ved modellberegninger eller ved andre vurderinger for både Gardermoen og Kløfta rensedistrikter. Dette vil også være et godt grunnlag ved utarbeidelse av risikovurderinger.

Oppfølging:

Det må utarbeides en tidsplan for hvordan kommunen ønsker å gjennomføre undersøkelser og vurderinger mht fremtidige klimaendringer i forhold til avløpsanleggene. Tidsplanen må sendes Fylkesmannen før avviket kan lukkes.

Anmerkninger

Det ble gitt 1 anmerking under kontrollen.

Anmerkning 1: VARV-enhetens bruk av avvikssystemet og driftsjournal/logg kan forbedres.

Enhet for VARV har etablert et avviksbehandlingssystem, og har satt fokus på å bli flinkere til å benytte dette. Under revisjonen kom det fram at det for noen områder var uklart hvilke aktuelle hendelser som skal avviksregistreres og hvem som har ansvaret for å rapportere disse. Det kom også fram at driftsjournaler/logger med fordel kan benyttes mer aktivt for å synliggjøre driftsforstyrrelser for avløpsanleggene.

Fylkesmannen mener det kan være et behov for en klargjøring av hvilke hendelser som skal avviksregistreres, hvilke hendelser som skal føres i driftsjournal/logg og hvem som har ansvaret for rapporteringen.

En aktiv bruk av avviksregistreringer og driftsjournal/logg vil kunne gi et godt grunnlag for å utarbeide planer for utskifting og rehabilitering av kommunens avløpsanlegg.

Andre forhold

Utbedring av stikkledninger:

Ved utbedringer av hovedledningsnett, skal kommunen i henhold til egne planer vurdere tilstanden til tilknyttede stikkledninger. Ved behov skal ledningseier pålegges utbedring av stikkledninger etter forurensningslovens § 22. I Ullensaker kommune er det avdeling for anlegg som foretar utbedringer av hovedledningsnett, mens det hovedsakelig er bygningsavdelingen som gir pålegg om utbedring av stikkledninger og følger opp påleggene.

Under revisjonen kom det frem at rutinene for oppfølging av private stikkledninger har et forbedringspotensial, og at det bør etableres en tettere dialog mellom avdeling for bygg og avdeling for anlegg vedrørende stikkledninger.

Positive funn

Nedenfor er det listet opp elementer som Fylkesmannen ønsker å trekke fram som spesielt positive:

- Enhet for VARV er inne i en prosess med å revidere sitt internkontrollsystem. Enheten har en målsetning om å etablere et system som de ansatte har et eierforhold til og som blir benyttet. For å oppnå dette er det i revisjonsprosessen fokus på å involvere de ansatte som skal bruke systemet til daglig.
- Ullensaker kommune jobber aktivt i forhold til lokal overvannsdiskonering.
- Kommunen jobber kontinuerlig med å etablere og følge opp påslippsavtaler, samt etterlevelse av Forskrift om påslipp av olje- og/eller fettholdig avløpsvann til kommunalt avløpsnett, Ullensaker kommune, Akershus, av fastsatt 19.11.2007.